

Notater – Tolke dikt

Til nå i undervisningen:

- **Retorikk**
 - Kunsten å overtale
 - Formål – få folk til å handle eller skifte mening om noe/holdning til noe
 - De tre appellformene
 - Logos (appellere til folks logiske sans)
 - Etos (troverdighet)
 - Dyktig
 - God moral
 - At man vil det beste for folk
 - At man er ekte/autentisk
 - Patos (følelser)
 - Den retoriske situasjonen (kairos)
 - Hva er det påtrengende problemet?
 - Hvem er det retoriske publikummet?
 - Hvilke andre retoriske vilkår påvirker den som har laget teksten
 - Vite hva det vil si å ta hensyn til kravet om *aptum* (de passende)

Virkemidler

- **Sammenligning**
 - Hun er som en løve
- **Metafor**
 - Han er en løve
- Ord med bestemte konnotasjoner
 - Eidsvoll
- **Personifikasjon**
 - Tiden flyr (flykter)
- **Besjeling**
 - Bilen nekter å starte/ skyene gråter
- Allusjon
 - Skjult referanse
- **Kontrast**
 - Høy – lav, god-ond osv.
- Overdrivelse (hyperbol)
 - Jeg dør!
- Underdrivelse (litotes)
 - Hun er relativt vakker
- **Gjentagelse**
 - At man gjentar noe

- Anafor
 - Type gjentakelse der flere setninger/verselinjer/ytringer starter med like ord.
- Allitterasjon (bokstavrim)
- **Tolke novelle [Hva vi kan se etter når vi skal tolke en novelle]**
 - Motiv, tema, budskap
 - Motiv
 - Den ytre handlingen (det vi får lese)
 - Tema
 - Hva teksten *egentlig* handler om
 - NB! Bruk gjerne litt forsiktig språk («kan sies å være» istedenfor «er»)
 - Kjønnsroller, ekteskap, kvinners seksualitet, samfunnets normer og forventninger
 - Budskap
 - Det forfatteren vil si til oss.
 - «Budskapet ser ut til å være at kvinner må ha mer frihet til å velge hvem de skal gifte seg med»
 - Oppbygning/komposisjon
 - Eksposisjon
 - Igangsettingsfase
 - Spenningsstigning
 - **Klimaks/spenningstopp**
 - Spenningsutløsning
 - Fortellertype
 - Personal forteller (jeg-forteller)
 - Autorial, refererende forteller (flue på veggen)
 - Autorial, allvitende forteller (kan lese tanker)
 - Synsvinkel
 - Kan ligge hos kun én person
 - Kan veksle mellom ulike personer
 - Rekkefølge
 - Kronologisk (i riktig rekkefølge)
 - Bruke av analepser (hopp tilbake) eller prolepser (frempek)
 - Ellipser (man utelater noe)
 - Personer og miljø
 - Hvordan er personene
 - Hva motiverer dem (hva vil de?)
 - Hva påvirker dem osv.
 - Virkemidler
 - Kontraster
 - Metaforer, sammenligninger, ord med bestemte konnotasjoner osv.
 - Språket (for de som går for 5-6)
 - Kulturhistorisk kontekst
 - Preger tiden novellen er skrevet i, hva som står i den/ evt. Forfatterens liv.

Ting å undersøke når vi leser dikt

- **Motiv, tema, budskap**
 - Motiv
 - Ofte har vi ikke noen ytre handling. En bra måte å skrive hva som er motiv på: Fortell hva «det lyriske jeget» sier.
 - Det lyriske jeget/ det lyriske jeg-et = stemmen i diktet.
 - Det lyriske eg-et
 - Tema
 - Budskap: NB! Noen dikt har et tydelig budskap – andre dikt har ikke noe budskap, men er mer åpent og filosofisk.
- **Oppbygning/komposisjon**
 - Hvor mange strofer?
 - Hvor mange vers? (verselinjer)
 - Er det et fast rim- og rytmemønster?
 - Hvordan er rimmønsteret? (f. eks. AABB)
 - Hvis det ikke er noe fast mønster, sier vi at diktet er skrevet på **frie vers**, uten fast rim og rytme.
 - Er det noe omslag i diktet? Et vendepunkt?
- **Virkemidler?**
 - Hvordan brukes metaforer osv. til å få frem temaet?
- **Ordvalg**
 - Hva slags ord brukes i diktet? Hva slags konnotasjoner har/gir disse ordene.
- **Kulturhistorisk kontekst**
 - Hvordan spiller tiden diktet ble skrevet i en rolle.

- Tolkning – Så tag mit hjerte

- Motiv, tema, budskap

- Motiv
 - Motivet er at det lyriske jeget ber noen (et lyrisk du) om å ta imot hjertet sitt. Tidligere har dette hjertet følt mye. Nå er det rolig og trofast, men også sårbart. Det lyriske jeget sier at dette hjertet nå kan bli knust av den som får det.
- Tema
 - Kjærlighet
 - Sårhet/sårbarhet
 - Den sårbarheten som følger med det å virkelig åpne seg og elske noen?
- Budskap
 - Ikke noe budskap?
 - Vi må ta vare på hverandre, og innse hvilket offer noen gjør når de tør å elske oss

- Form

- Oppbygning
 - 4 strofer
 - 3 verselinjer i hver strofe
 - Rimmønster: ABB
 - Rytmen er som hjerteslag.

Virkemidler

- Kontraster
 - Før og nå
 - Kaos – ro
 - Elsket – lidd
 - Kjærlighet og sårbarhet (paralleller – de er det samme)
- Mye gjentakelse
 - «Nå er det ditt»
 - Tag det, tag det
- Allitterasjon (bokstavrim) (Iyst og lek)
- Metafor
 - Å ta noens hjerte i sine hender – er å ta imot den andres hengivenhet
- Besjeling
 - Hjertet har elsket, lidt, glemmer ikke osv.
- Symbol (hjerte et symbol på følelser, lidenskap)
- Fargesymbolikk - det røde hjerte – konnotasjoner til lidenskap, blod (som bruser osv.)

- Ordbruk

- Ord som er knyttet til smerte, og mange ord som er knyttet til kjærlighet.

Jos-tein

Dørkarm

Hanne

Trikkeskinner

- Budskap: NB! Noen dikt har et tydelig budskap – andre dikt har ikke noe budskap, men er mer åpent og filosofisk.
- **Oppbygning/komposisjon**
 - Hvor mange strofer?
 - Hvor mange vers? (verselinjer)
 - Er det et fast rim- og rytmemønster?
 - Hvordan er rimmønsteret? (f. eks. AABB)
 - Hvis det ikke er noe fast mønster, sier vi at diktet er skrevet på **frie vers**, uten fast rim og rytme.
 - Er det noe omslag i diktet? Et vendepunkt?
- **Virkemidler?**
 - Hvordan brukes metaforer osv. til å få frem temaet?
- **Ordvalg**
 - Hva slags ord brukes i diktet? Hva slags konnotasjoner har/gir disse ordene.
- **Kulturhistorisk kontekst**

- Hvordan spiller tiden diktet ble skrevet i en rolle.